

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמדם
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני מצות

תקיעת שופר

בקשה:

עקב המצב הנוכחי שאיננו נמצאים
בבתי מדרש כרגיל, נא לשלוח לכמה
שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו
לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור,
וכך יש לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים
[Archives - ארכיון](#)

[לתרומות](#)

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"תקופת היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

192

מצות תקיעת שופר לאור המצב | פרשת כי תבא תש"פ

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

שמירת הגוף ודקדוק הלכה

- א. הננו מתקרבים לימי הרחמים והרצון ימי האיננים שכלל ישראל מקיימים ומסובבים בסליחות, תפילות קיומי מצות ומנהגים, ולאור המצב עקב המגפה שהתפשטה ברחבי העולם, הננו עומדים מול כמה שינויים מהותיים במהלך החיי יום שלנו, ולדאבוננו גם מדברים שלפעמים מאיימים על איכות וצורת קיום המצוות ומנהגים המסורים לנו מדור לדור. בחג הפסח שעבר כבר מצאנו כמה קשיים בקיום היו"ט בשעה הסכנה וכתבנו אז כמה גליונות (מס' 176-172) בהדרכת קיום ההלכות ומצוות בזמנים מאתגרים, וקווינו וצפינו שעד הימים נוראים יסתדר המצב, אבל הקב"ה החליט אחרת וכמו הרבה דברים שלמדנו בתקופה אחרונה שאדם מתכוון לדברים ותוכניות שונות והקב"ה מחדש בכל יום תמיד, והמציאות הוא שבכמה מקומות בעולם עדיין נמצאים באמצע המגפה.
- ג. במצב כזה, אנו תמיד נפגשים ומתלבטים בשיקולים שונים, מצד אחד רוצים ומחויבים אנו לעשות כפי יכולתנו לשמור על נפשנו לא להסתכן או לסכן אחרים (עי' מש"כ גליון 171), ומאידך, איננו רוצים לוותר על קיום התורה והמצוות בדקדוק הלכה, ולכן לפעמים אנו רואים איזה קולות והיתרים המתפרסמים ע"י רבנים שונים, שנותנים משקל רב לצד הבריאות, לפחד ולאימה הנובע מהשלטונות ותוך כדי מזלזלים בחשיבות קיום הלכה, ולאידך, רואים אנו גם רבנים וראשי קהילות שמדקדקים לא לשנות אפילו קוצו של יו"ד בצורת הנהגת הקהילה, בדברים שאין להם אפילו צד קיום הלכה, מנהג וכדומה, וממילא מזלזלים בחובת שמירת הגוף ומובילים אחרים לידי סכנה בפרט לזקנים ולאילו הנמצאים בסיכון גבוה, כפי שראינו לע"ע.
- ד. ולכן מצאנו צורך להמשיך ולכתוב כמה הלכות הנוגעים לימים נוראים הבעל"ט לאור המצב, וללכת בדרך הממוצע לתת חשיבות לשמירת הגוף ובאותו זמן ח"ו לא לוותר על קיום המצוות בדקדוק כמה שאפשר שאין אנו יודעים ערך כל דקדוק ופעולתם בשמים, ולתת מענה במקום הצורך.

חשש הפצת הנגיף ע"י תקיעת שופר

- ה. במקומות שהנגיף עדיין מתפשט, ויש הרבה חולי הנגיף, יש רבנים שחוששים שע"י תקיעת שופר ביום ראש השנה הבעל"ט קיים חשש שאולי הבעל תוקע חולה בנגיף באופן שלא ידוע לו (ולכן הוא מופיע...), והמציאות היא וכמו בכל כלי שיר שמוציאים קול ע"י הפכת אויר לתוכו, שיוצא מקצה השופר מלמולי הבל ורוק באוויר, וע"י כח ההפחה לתוכו, יכול הבל להתפשט לאחרים יותר מסתם אדם המתעטש.
- ו. לשמור מרחק מהבעל תוקע. לכן עצה הפשוטה היא לתקן שאף אחד לא יעמוד ליד הבעל תוקע בשעת התקיעות, ושישמרו מרחק אפילו יותר משתי מטר הרגילים ובפרט אלו שעומדים בכיוון שצד רחב של השופר נוטה אליו, וגם הבעל מקרא יעמוד מרוחק מבעל תוקע, או שילבש מסכה, כך שלא צריכים להתחכם ולוותר על כל מיני דקדוקי מנהגים והלכות כיבואר.
- ז. מחיצה. גם אפשר לבנות קודם ר"ה מחיצה אחת של פלסטיק וכדומה בצד שהשופר נוטה אליו, כגון אם נוטה פי השופר לצד ימין [יש מעלה בזה (מטה אפרים סק"ד)], יעמידו מחיצה של פלסטיק בצד ימין של בעל תוקע, אבל לא יעמידו מחיצות מכל צדדיו של בעל תוקע, שלא יהיה שאלות של התוקע בבור או חבית שאז העומדים בחוף אולי ישמעו קול הברה (ש"ע סי' תקפ"ז ס"א).

ח. נושא נוגדנים. אם אפשר למצוא בעל תוקע שכבר נחלה ונתרפא מהנגיף ונושא נוגדנים, שכפי מיעוט המידע שיש לנו אודות הנגיף המזוהר, החשש הוא עכ"פ פחות יותר שיצא סכנה ע"י התקיעת שופר, למרות שלאחרונה אנו שומעים ורואים איך שאנשים חלים בפעם שניה בנגיף ר"ל.

שופר עם מסכה עליו

ט. יש אלו מהמתחמכים והמתחדשים שהציעו לכסות קצה השופר העבה עם 'מסכה כירוגית' מהודק עם גומי מסביב, כך שלא יתפזר הבל ורוק של בעל התוקע מתוכו [אולי סמכו כאילו אקרא, "תקעו בחודש שופר בכסה... ליום חגנו"]. באומרים שאין המסכה מפריע או משנה קול השופר ממה שהיה בלעדיו, ויש גם מאלו בארה"ב ומקום באירופה שקיבלו ההצעה כחלק מהנחיות שלהם לקראת הימים הנוראים הבעל"ט.

י. יש שינוי קול. כבעל תוקע מנוסה הרבה שנים, ואחרי שניסיון את זה כמה פעמים בכמה קולות, הוכחנו לראות ולשמע שאכן בודאי יש שינוי קול אמנם לא משמעותי, ומ"מ מאחר שאין אנו יודעים בדיוק מה זה שינוי קול, בכל שינוי קול אפילו קטן צריכים להחמיר.

יא. אפילו כשאין שינוי קול. אבל אפילו אם אין שום שינוי קול, הרי פשוט הוא שפסול הוא מעיקר הדין לצאת בו ידי חובת שופר, שכל דבר שהקול עובר דרכו חוץ מהשופר עצמו הרי הוא פוסל בין מצד הקצר ובין מצד הרחב אפילו אם אין בו שינוי קול (ש"ע סי' תקפ"ז ס"א), וכשהדבר נוסף הוא ממין השופר הפסול הוא משום 'שופר אמר רחמנא ולא שנים' (מ"ב שם סק"ט), וכשהוא שלא ממין השופר, הפסול הוא משום 'שופר ולא שופר ודבר אחר' (ש"ע הרב שם).

יב. ואפילו אם מסכה בצד הרחב רק את עובי כותלי השופר כגון עם ציפוי זהב דק ועדיין נשאר החלל באמצע פתוח כרגיל שהקול עובר דרכו, פסול הוא (ש"ע שם ס"ח) שהרי הוסיף עליו והקול עובר דרך השופר וגם עובר דרך המשוה של עובי ציפוי זהב בשופר בצדדים (ש"ע הרב ס"ז), כל שכן כשמסכה את כל צד הרחב כגון עם מסכה והוסיף עליו, וכל הקול עובר דרך הבל גם בצדדים עובי השופר וגם בחלל, אפילו אם הוא רק משוה פסול הוא מעיקר הדין משום 'שופר ולא שופר ודבר אחר'.

יג. סתם נקב שלא במינו. פשוט הוא שאם היה נקב בצד השופר וסותם הנקב עם מסכה המדוברת וגומי, היה השופר פסול אפילו אם לא נשתנה קול השופר, ומשום 'קול שופר וקול אחר מעורב בו' (ש"ע סי' תקפ"ז ס"ז, ומ"ב סק"ט) ואפילו בשעת הדחק כשאין לו שופר אחר שהכשיר המחבר בנקב וסתמו באינו מינו ונשתייר רובו וחזר קולו לכמות שהיה בתחילה, מ"מ כאן כשהמסכה היא בסוף השופר וכל הקול עובר דרכה, פשוט הוא שפסול לכו"ע אפילו אם לא נשתנה קולו כמו בציפוי זהב בעובי צד הרחב כנ"ל.

יד. ולכן בשום אופן אין לעשות שום שינוי בעצם השופר, כדי לקיים המצוה כהלכתה, והתוקע שופר עם מסכה הדוקה עליו, מבטל מצות שופר לו ולאחרים וברכות ברכה לבטלה, ומונע מלהפוך מדת הדין למדת הרחמים, וכן אין ללכת בעקבותיהם לטעון שהשנה [תשפ"א] חל א' ר"ה בשבת ויום שני אינו אלא מדרבנן, שהרי כל פסולים שיש ביום א' דר"ה קיימים גם ביום שני (מ"ב סי' תקפ"ז סוף סקפ"ח).

להפוך השופר לכיוון למטה

טו. יש שהציעו להפוך השופר לכיוון מטה כך שהבל של בעל תוקע ירד ישיר לארץ כך שלא יתפזר למעלה ויתפשט יותר לשאר מתפללים, אבל גם זה אין לעשות מאחר שיש ענין דוקא שיהיה למעלה כיבואר.

טו. **עלה אלקים בתרועה.** לכתחילה יהפוך השופר למעלה, שנאמר "עלה אלקים בתרועה" (רוקה, מהר"ל, רמ"א ס"י תקפ"ה ס"ב), דהיינו שהצד הרחב של השופר יהיה מכוון למעלה ולא לצדדים (מ"ב סק"ט), וכן יש ענין להטות עצם השופר כלפי מעלה כדי שהחלק הרחב של השופר יהיה יותר גבוה מהחלק הצר המונח בתוך פיו (לבוש, שער הציון סק"כ, פמ"ג א"א סק"ה).

לעמוד ליד החלון

יז. יש שהציעו שלא יעמוד הבעל תוקע ליד הבימה כנהוג אלא יעמוד ליד חלון פתוח באופן שפי השופר הרחב מכוון לחוץ לחלון כך שגם הבלו יצא לחוץ, וגם לעצה הזאת יש כמה בעיות כיבואר.

יח. **לתקוע ליד הבימה.** נוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין (רמ"א ס"י תקפ"ה ס"א) עכ"פ בתקיעות דמיושב, [בתקיעות דמעומד לא צריכים לעמוד דוקא אצל הבימה (מ"ב ס"י תקצ"ב סק"ז)] למרות שיש שנוהגים כן (מטה אפרים ס"ו), ונאמרו בזה כמה טעמים, א. כדי שזכות התורה יגן עלינו לעלות זכרוננו לפניו לטובה (מ"ב סק"ג), ב. משום שנתקן לאחר קריאת התורה ממילא נשארים שם (ערה"ש), ג. הבעל תוקע אינו עומד במקום מושבו מפני כבוד הציבור (לבוש), ד. כדי להזכיר מעמד הר סיני שבשופר ניתנה תורה לישראל (כ"ה חיים סק"ח), ה. לתקוע באמצע בית הכנסת ולא במקום החזן שלא יהיה שאלות של קול הברה (ארחות חיים ס"י תקפ"ה סק"א), ו. כדי שייצא קול גדול וכולם ישמעו, כמו שעושים הבימה באמצע בית הכנסת שכולם ישמעו (שו"ת רבבות אפרים ח"א ס"י שצ"ג ב.).

יט. ומאחר שיש כל כך הרבה טעמים נשגבים לתקוע דוקא ליד הבימה, אין בכדי צורך השעה לשנות ממה שנהוג בכל תפוצות ישראל, מאחר שיש עצות אחרות כמו שכתבנו (לעיל אות ו-ח), ומשום שאנו צריכים השופר לערבב השטן ולפעול כעורך דין לבטל כל קטרוג עלינו ביום הדין, אין אנו לוקחים סיכון לוותר על הצלחתו.

למעט בתקיעות

כ. יש אלו שהציעו לקצר זמן התפילות כך לחסוך שהייה במצב של התכנסות של הרבה אנשים בזמן אחד, או לתת אפשרויות שיתקיימו ב' מנינים זה אחר זה במקום להתפלל בקבוצה אחת גדולה, ואז מתחילים הדיונים במה להזדרז ולקצר ומה להשמיט, ואם יש למעט בתקיעות.

כא. **מאה קולות.** על אף שעיקר קיום מצות תקיעות ברה"ה הוא לשמוע שלשים קולות (ש"ע ס"י תקצ"ב ס"ב), מ"מ תקנו חז"ל שכשמתפללים בציבור יש להוסיף ולשמוע שופר על סדר התפילה (ש"ע ס"י תקצ"ב ס"א), וכן בנוסף נהגו כלל ישראל להשלים למאה קולות (שלי"ה, מג"א, מ"ב ס"י תקפ"ו סק"ב), ולכן אף אם ממעטים בחלקי פיוטים וכדומה, בבית הכנסת בציבור אין למעט מלשמוע המאה קולות שנוהגים בכל תפוצות ישראל [לגבי יחיד ע"י לקמן (אות כ"ט)], אמנם אם יש צורך לקצר, אפשר למעט מלשמוע התקיעות של חומרא שנוהגים לפעמים אחרי התפילה לקיים כל השיטות לחומרא, בפרט אלו שלא מקפידים לקיים כל השיטות לגבי סוף זמן קריאת שמע הנהוג בכל יום..

כל אחד עם השופר שלו

כב. יש מקומות שנוהגים שבעל תוקע אחד תוקע כל התקיעות (ש"ע ס"י תקצ"ב ס"ד) שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור (מ"ב סק"ז), ומ"מ אינו מעכב ויכול אחר לתקוע תקיעות דמעומד, ולפעמים בעל תוקע נתקל באופן שאינו יכול להמשיך וממילא מעמידים בעל תוקע אחר במקומו. בכל מצבים אלו, כדאי בימים אלו שכל בעל תוקע שיהיה לו שופר משלו שלא יצטרכו להעביר שופר ששם בפיו לחבירו.

תקיעת שופר ליחיד

כג. לאור המצב הנוכחי יתכן שיהיו הרבה אנשים שיוצאים ידי תקיעות שופר בביתם, או משום שהם בסיכון גבוה ואינם יוצאים מביתם, או משום שהם חייבים להיות בבידוד וכדומה, ועל כן לקטנו כמה הלכות שנוגעים להם.

זמן התקיעות

כד. **אחר ג' שעות ראשונות.** לכתחילה, גם יחיד ששומע תקיעות בביתו, ימתין עד שיעבור שלש שעות ביום, דהיינו סוף זמן של קריאת שמע, כדי שתקיעתו תהיה בשעה שהציבור עומדים בתקיעה (מ"ב ס"י תקפ"ח סק"ב) כמו שיש ענין להתפלל בשעה שהציבור מתפללים (ש"ע ס"י צ"ט), שהרי מצות שופר הוא כעין תפילה שהקב"ה מאזין תרועה ושומע קול תרועת עמו ישראל (הגר"ז, ברכת רפאל סוף ר"ה סוף ס"י י"ב), וגם משום שבאותן ג' שעות הקב"ה דן את עולמו, ואם יתקע בהן ביחידות שמא יעניינו בדינו ביחיד (מ"ב ס"י תקפ"ט סק"א).

כה. **לפני תפילת מוסף.** אדם שמתפלל ביחידות עדיף שישמע תקיעות לפני שמתפלל מוסף כדי לערבב השטן שלא יקטרג עליו בשעת תפילתו (רמ"א ומ"ב ס"י תקצ"ב סק"ז), ואם אינו יכול לצאת חובתו בתקיעות קודם מוסף, יתפלל מוסף ואח"כ ישמע לתקיעות (שם) ומעלת תקיעות לאחר ג' שעות (אות הנ"ל) עדיף מתקיעות לפני מוסף.

כו. **זמנו כל היום.** מעיקר דין תורה, זמן של תקיעות הוא כל היום, לכתחילה מהנץ החמה שאז הוא יום ברור לכל, ובשעת הדחק משעלה עמוד השחר, אלא חכמים תיקנו שיתקעו בזמן שמתפללים מוסף ולא בשחרית, מ"מ בשעת הדחק אם אינו יכול לשמוע תקיעות לאחר ג' שעות ביום, מותר לשמוע קודם לכן, ולכן יחיד בבית ואין לו מי שיתקע לו בהמשך היום, יכול לשמוע תקיעות מיד בבוקר (ש"ע ס"י תקפ"ה, ומ"ב סק"ב).

כז. **בין השמשות.** לכתחילה ישמע לתקיעות עכ"פ קודם בין השמשות כדי שיוכל לברך עליו, ומ"מ אם לא שמע עד השקיעה, ישמע אחרי השקיעה אבל לא יברך משום ספק ברכות להקל (מ"ב סק"א), ואף ביום שני של ר"ה שאינו אלא מדרבנן, מ"מ גם אחר בין השמשות ישמע לתקיעות אע"פ שהוא ספק דרבנן (משמעות מ"ב ושער הציון סק"ב) מאחר שאפשר לקיים בקלות (מ"ב ס"י ק"ס סק"א).

תקיעות בשמונה עשרה

כח. יחיד המתפלל בביתו או אפילו אם יודע איך לתקוע בעצמו אינו תוקע בשמונה עשרה כלל (ש"ע תקצ"ב ס"ב), ואפילו אם יש לו מי שיתקע לו והוא ישמע ממנו לא יפסיק שמונה עשרה לשמוע התקיעות, שהרי תיקנו תקיעות על סדר שמונה עשרה דוקא בציבור (מ"ב סק"ז), ואומר 'היום הרת עולם וכו' במקום הנכון, אמנם י"א שאם ברצונו להפסיק מותר להפסיק לתקוע רק שלא תיקנו לתקוע (רדב"ז הובא בשערי תשובה, בני יששכר תשי"א מאמר ב' אות ל"ה), ומ"מ מעיקר הדין אין להפסיק (חיד"א בברכי יוסף).

מנין התקיעות

כט. יחיד השומע תקיעות בביתו אינו צריך לדקדק לשמוע מאה קולות אלא נוהגין שישמע עיקר התקיעות שהם שלשים דהיינו ג' פעמים תשר"ת, ג' פעמים תש"ת וג' פעמים תר"ת (ש"ע הרב ס"ז, משמעות מ"ב סק"ז).

ל. **ב' נשימות.** מאחר שנחלקו הפוסקים אם תוקעים שברים ותרועה בנשימה אחת או בב' נשימות (ש"ע ס"י תק"צ ס"ד), והרבה נוהגים לצאת ידי שניהם (ש"ע שם, ועי' מש"כ בזה בגליון 58), כשאיש שומע תקיעות בבית יכול להדר לשמוע תשר"ת גם בנשימה א' וגם בב' נשימות, אבל אשה אינה צריכה לדקדק בזה.

מי מברך

לא. **איש.** אחד שכבר יצא ידי חובתו בתקיעת שופר ובה להוציא איש יחיד הנמצא בביתו או כמה אנשים ביחד כל שפחות מעשרה אנשים, עדיף שהשומע או כל אחד, יברך לעצמו שתי הברכות (מ"ב תקפ"ה סק"ה) ומ"מ מנהג העולם שהבעל תוקע מוציאם בכל אופן בברכות ואין למחות בידם (שם).

לב. **אשה.** אם הוא תוקע לנשים, אף בדיעבד אסור לתוקע לברך בשבילן, ולדעת המחבר אין הנשים מברכות לעצמן כלל, והרמ"א ס"ל דהן מברכות לעצמן שתי הברכות (ש"ע ורמ"א ס"י תקפ"ט ס"ז).

שמיעת תקיעות הרבה בבת אחת

לג. בשנה זאת היות שיהיו הרבה מנינים בכל מיני חדרי תפילה, קפסולות, בחוץ בגינות ובפארקים וכן יהיו הרבה יחידים שתוקעים בשופר לכל אלו הנמצאים בביתם, בלובי של בנינים ובחדרי מדרגות, יתכן שיהיו הרבה אנשים שתוקעים בשופר בבת אחת, ולפעמים יכול לעורר שאלה בכשרות התקיעות כששומעים איזה קול שופר שאלו כפי הסדר וכפי שהזהירו לנו הפוסקים כיבואר.

לד. **מתעסק.** אם אחד שמע תקיעה ועומד לשמוע עכשיו כגון תרועה, ובינתיים הוא שמע שברים מבעל תוקע אחר ממקום אחר, נחלקו הפוסקים אם זה ששמע השברים נחשב כהפסק לתקיעה ששמע ולכן יצטרך לשמוע תקיעה חדשה, או שאינו נחשב כהפסק.

לה. דעת המחבר הוא שנחשב להפסק, ואע"פ שלא כיוון לצאת ממנו מ"מ דינו כמתעסק והוי הפסק (ש"ע ס"י תק"צ ס"ח), אבל אחרים חולקים וס"ל שכל שלא כיוון לצאת ע"י לא נחשב כהפסק (מג"א), ולכן כשרוצים לתקוע ושומעים אחרים תוקעים לכתחילה ימתין עד שהם יפסיקו לתקוע לדעת המחבר (חיי אדם, ביאה"ל שם ד"ה כמתעסק), ואם קשה להמתין, או שתוקעים מכל הכיוונים, יכול לכוון שאינו יוצא בשום תקיעות חוץ מאלה שמכוון לשמוע עכשיו, ואז לא יהיה הפסק (מ"ב סק"ג, ומ"ב ס"י תקפ"ח סק"ז וח').

הגליון נתרם ע"י ידידנו הר"ר **פנחס עלינסון** הי"ד מיקירי תושבי ג'ג' לונדון לרגל שמחת אחיו הר"ר **יוסף** בהכנסת בנו **אלעזר אריה** נ"י בכריתו של אברהם אבינו וברכת יישר כח למורינו הרב שליט"א על השתתפותו לשמש כמנהל

בעלי תוקע: היות שהשנה ישמשו הרבה בעלי תוקע חדשים, אפשר לקבל גליון על הלכות תקיעות שופר (גליון 58) ע"י בקשה במייל. **"חברי חוקי חיים"** יקבלו בקרוב חוברת עם כל הגליונות על ימים נוראים, ואחריו חוברת לחג הסוכות הבעל"ט **לפרטי הצטרפות:**

הגליון נתרם ע"י הר"ר **מאיר אנדרסון** הי"ד שיוזבה לכתביבה וחתימה טובה ושנה טובה ומתוקה

הגליון נתרם ע"י ידידנו אבי' **מנשסטר** הר"ר **חגי הכהן קאהן** הי"ד לזכות רפואת חמיו ר' **גרשון מתתיהו בן מרים דושיא**